מורנו ובוראנו, מלך המשיח

בתנועת חב"ד העלו את הרבי מלובביץ' כיתה: לא רק משיח הוא, אלא הקדוש ברוך הוא

צילום: [illegible]

הרב שניאורסון. בספר חב"די מתואר הרבי ככלי "שבלי הסכמתו לא יכול להתרחש שום מאורע"

מאת דוד ברגר

בשנה שעברה, בשבוע של פרשת בראשית, הופיע בעלון "שיחת הגאולה", המופץ על ידי אחת הסיעות בחב"ד, נוסח חדש של סיסמת היסוד של המשיחיים. זו לשונה: "יחי אדוננו מורנו ובוראנו (במקום "ורבנו", ר"ל), מלך המשיח לעולם ועד". קוראים רבים אמרו לעצמם שמדובר בטעות דפוס, ועלי להודות שגם אני הופתעתי מפרסום גלוי כזה. נשמעו אמנם מחאות מרבני חב"ד על הניסוח הזה, אך כעבור כמה שבועות הופיע ב"שיחת הגאולה" מאמר המודיע לנו שמותר להשתחוות לצדיק שביטל את עצמו בפני הקדוש ברוך הוא עד כדי כך ש"כל מציאותו הוא אלוקות בלבד". על אף המחאות, העלון הזה והאירועים המאורגנים על ידי מפרסמיו ממשיכים עד היום הזה לזכות להשתתפותם של רבנים ומחנכים במוסדות חב"ד.

עוד בקיץ תשנ"ה, 1995, כתבתי מאמר בכתב העת "Jewish Action", ביטאון איגוד הקהילות האורתודוקסיות בארה"ב, שקרא תיגר על שתיקת המנהיגות הרבנית כלפי הצהרתם של רבים מחסידי חב"ד, שהרבי, שנפטר בקיץ תשנ"ד, הוא משיח בן דוד. טענתי שם שפסקה זו, לאור התייחסות למאמינים כיהודים - ואף רבנים - אורתודוקסים במלוא מובן המלה, מחללת סדרי יסוד ביהדות, פוגעת באמונה המשיחית של אבותינו ואבות אבותינו, ומנחילה ניצחון למיסיונרים נוצרים בנושא מרכזי של הוויכוח היהודי-הנוצרי לאורך הדורות.

תוצאתו המעשית, ביוני 1996, הגיבה הסתדרות הרבנים של אמריקה לאתגר זה בהחלטה שאין מקום ביהדות לאמונה שמשיח בן דוד יתחיל את מפעלו המשיחי, ימות וייקבר, ואחר כך ישוב לתחייה כדי להשלים את שליחותו".

אחרי הופעת המאמר, ושוב אחרי החלטת הסתדרות הרבנים, יצאו דוברי חב"ד למלחמת מגן על אמונתם המשיחית ואף הפיצו מכתב בשם הרב אהרן סולובייצ'יק, המכיל מאמרים שהוא לא אישר, העוסקים בתחייה מחלופת למה שכתב כמה חודשים אחרי פטירתו של הרבי. המאמינים הצביעו על מקורות המוכיחים כביכול את כשרות התיאולוגיה הזאת, והוסיפו לטעון שאין לדחות סמוכין מן הנצרות. מאחר שהמחזיקים במשיחיותו של הרבי מקיימים את מצוות התורה ורואים את עצמם כאלה. בתגובה שפרסמתי ב"Jewish Action" נדרשתי לשאלת המסורת מתוכה, אבל התייחסתי לעניין האחרון בעדינות, בריכוך ובקצרה. לנוכח התפתחויות חדשות, נראה לי שהגיע העת המתאימה ומצווה לפרסם את המתרחש בלשון ברורה.

נתחיל איפוא במשיחיות עצמה. על אף עמדתם האוהדת של חסידים מסורים, מוסדות חינוך ברובי התנועה מלמדים את האמונה במשיחיותו של הרבי, וכמעט כולם [illegible] זה אמונה מחייבת. לפני חודשים ניתן פסק דין פורמלי מטעמם של יושב ראש בית הדין של קראון הייטס, רבה של כפר חב"ד, סגן יושב וראש חב"ד של אגודת הרבנים בארה"ב וקנדה, ורבנים מחיפה, [illegible]. הפסק קובע שקיים חוב על פי הלכה להאמין שהרבי הוא המשיח. לדעתי, פסק זה כשלעצמו מוציא את החותמים עליו מכלל היהדות הנאמנה, וכל מנהיג חב"ד שאינו דוחה אותו קבל עם ועדה מסייע להפקעת הסטטוס של תנועתו כחלק אינטגרלי של היהדות התורנית. [illegible] כל מי מחב"ד המוכן להודיע במפורש שהוא שולל את הדוקטרינה הזאת יסולק מיד ממשרתו [illegible] להתנכלות ביהדות.

לדאבון הלב, לא מיצינו את סוף ההידרדרות [illegible]. תופעה שהתפתחה לאטה [illegible] לשולי הדרך במשיחיות החב"דית. כשנה וחצי שעברו אנו עדים להכרזות גלויות וברורות שיש בהן משום עבודה זרה, פשוטה כמשמעה. הכרזות אלה מופיעות לא רק ב"שיחת הגאולה" אלא גם בביטאונים משיחיים שונים היוצאים לאור בארץ ובחוץ לארץ.

בתשרי תשנ"ז הופץ בצפת ספרון המכונה "שאלות ותשובות בענייני משיח וגאולה". והנה, בציטטה המובאת בו מספר חב"די אחד אנו קוראים שהרבי, הקיים עד היום בגופו הגשמי, "הוא 'בעל הבית' על כל מה שקורה בעצמו ועל כל מה שקורה בעולם. בלי הסכמתו לא יכול להתרחש שום מאורע, ואם יעלה ברצונו, יכול הוא לפעול ולעשות כל דבר, ומי יאמר לו מה תעשה... וחושבים שהרבי הוא אדם גשמי כמו שאר העם, וכי [illegible] בכל תוקפו [illegible] לגמרי, עד שזה הפך להיות כל מציאותו ממש) - לשכך [illegible] על ידו יכולה החיות האלוקית להתלבש ולהוריד ולהחיות את העולם הזה הגשמי".

סיפור נפלאות בעלון "פניני גאולה", היוצא לאור בירושלים, מרוחו על אשה שכתבה מכתב לרבי מאז פטירתו, והתחילה ב"כבוד הרב [illegible] שהרבי הוא שליט"א". הרבי נענה לבקשתה ונכתב שם בכתב העת "Activites Juives" [illegible] - יום פטירתו של הרבי - הוא יום ה"אתגלות". כלומר, עלינו לשים כולו על המלך המשיח.

ולבסוף, מאמר באנגלית שהתפרסם ב"בית משיח" מתאר את הרבי כ"עצמות ומהות (הקב"ה) כפי שנתלבש בלבוש גשמי... יודע הכל וכל יכול", ומדגיש שאין בניסוחים אלה "גוזמאות פרועות או משלים מליציים". המאמר מסיים: "ובכן, מי הוא אלקינו... הרבי מלך המשיח, הוא הוא".

בכתב העת "The Jewish Observer", ביטאונה של אגודת ישראל בארה"ב, הצביע הרב חיים דב קלר, [illegible], על הביטויים "עצמות", "יודע הכל", ו"כל יכול" במאמר ב"בית משיח", ציטט פרסומת משיחית ב"ניו יורק טיימס" המעודדת תפילה לרבי, ואיפיין את התופעה כ"נטייה מפחידה לעבודה זרה", ומן הראוי להוסיף שתפילות בסגנון זה מתנהלות לפעמים אף בכוונה מכוונת לתמונתו של הרבי "הכל יכול".

והנה, מנהל המרכז האחרון של חב"ד בבירת אילינוי - מוסד חב"די מן הדרג הבכיר של התנועה, המפעיל גם מוסדות כמו שלושה בתי ספר ומחנה קיץ - כתב מכתב המוען שאין כל בעיה תיאולוגית במושגים שביקר הרב קלר. שהרי צדיק יכול להגיע למדרגה ש"אין להבחין" בינו לבין הקדוש ברוך הוא. ה"ראיה" לעבודה זו, המאמינה [illegible] בעיקר בספר "על הבריקים" שראה אור עוד בחייו של הרבי, המבוססת על הבנה מילולית לחלוטין של מסורות המתארים את מנהיגותו של הקדוש ברוך הוא בצדיקים ונביאים, וגם שאין בהם, כבר כן, שום הצבעה על רב כזה כ"יודע הכל" או "כל יכול".

ברור איפוא שהאמונה שהרבי הוא הקדוש ברוך הוא במלוא מובן המלה, ואליו ראוי להתפלל, קנתה שביתה בזרם המרכזי של תנועת חב"ד. וזוהי עבודה זרה. יש אמנם מחלוקת אם הנצרות (הנקראת "שיתוף" כלשון בעלי הלכה מסוימים) נחשבת לעבודה זרה לפי אמות המידה המחייבות נוכרים, אבל ההלכה קובעת ללא ספק שיהודי העובד את הבורא על דרך השיתוף עובד עבודה זרה.

מי שמלמד את האמונה הזאת ומעודד את המאמינים לתת לה ביטוי בפולחן ודאי נחשב על פי הלכה למסית ומדיח, לא למנין [illegible] הראוי להוסיף. מי שתומך במוסד המקנה את האידיאולוגיה הזאת לעיניו עובר עבירה שהיא במדרגת "יהרג ואל יעבור". אם המאמין במוסד [illegible] זו שוחט בהמה, הרי זו נבלה [illegible] טלית או ביתו. נוכרי המתגייר והמקבל על עצמו יהדות כזאת נשאר נוכרי. אם נרשה לעצמנו להתעלם ללא הרף מן האמת הזאת, נגיע על נקלה שתפיסה זו כבר נודעת לתבואות [illegible] לחוגי חב"ד. אין ספק, למשל, שמכבדים לעבודה זרה כשפסולים כעדי גיטין וכותבים ספרי תורה, תפילין ומזוזות.

כל ימי התנגדתי בתקיפות לשימוש המבואדי במונח "עבודה זרה". ולכן, כשאני אומר "עבודה זרה" כוונתי לעבודה זרה, כשאני אומר "מסית ומדיח" כוונתי למסית ומדיח, כשאני אומר "יהרג ואל יעבור" כוונתי ליהרג ואל יעבור, וכשאני אומר "נבלה" כוונתי לנבלה.

על אף הנימה המחלוקתית של מאמר זה, אני רואה בו בעיקר דרך להצגת [illegible]. אבותינו עלו על המוקד כדי להינצל מבגידה [illegible]. כאשר אנו שוקלים, ולו לרגע כזה, את האפשרות לכלול בתוך היהדות [illegible] בני אדם המתפללים לרבי [illegible] היודע הכל וכל יכול, אנו תוקפים את עיקר העיקרים של הדת היהודית.

דוד ברגר הוא פרופסור [illegible] בברוקלין קולג'. [illegible] Association for Jewish Studies [illegible]

> בצפת הופץ ספרון "שאלות ותשובות בענייני משיח וגאולה". ובציטטה המובאת בו אנו קוראים שהרבי "הוא 'בעל הבית' על כל מה שקורה בעצמו ועל כל מה שקורה בעולם"

> בביטאון אגודת ישראל ציטט הרב חיים דב קלר מפרסומת משיחית ב"ניו יורק טיימס" המעודדת תפילה לרבי, ואיפיין את התופעה כ"נטייה מפחידה לעבודה זרה"

> ב"בית משיח" הרבי מתואר כ"עצמות ומהות (הקב"ה) כפי שנתלבש בלבוש גשמי... יודע הכל וכל יכול", ומסיים: "ובכן, מי הוא אלקינו?... הרבי מלך המשיח, הוא הוא"

ארכיון הארץ
הארכיון היחיד
בישראל הפתוח
לקהל הרחב
עכשיו גם
באינטרנט!

1460 גליונות "הארץ"
15.000 מ"ר מידע טהור
589 תקדימים משפטיים
481 פריצות דרך בהיי-טק
145 מובילים חברתיים

לחיצה אחתי

בארכיון "הארץ" באינטרנט ביכולתך לשלוף את המידע הדרוש לך מבין כל הכתבות שנכתבו ב"הארץ" ממאי 94, במהירות של לחיצת כפתור.
הקש מילה או מושג מתוך מגוון עצום של תחומים כגון אקטואליה, פוליטיקה, פסקי דין ונושאים משפטיים שונים, כלכלה, מדע, תרבות וחברה, שוק ההון, תעשיות עתירות ידע ואינטרנט ומפתח החיפוש הידידותי של הארכיון ישלוף עבורך את כל הכתבות שהתפרסמו בנושא ב"הארץ" מפורטות לפי תאריך, שם הכותב ושם המדור המארח. בתום קריאת הכתבה, ביכולתך להורידה על הדיסקט הקשיח ולהדפיסה.

טלפון לתמיכה - IOL תמיכה טכנית 24 שעות ביממה - 03-5120212

ארכיון האינטרנט של "הארץ" -
WWW2.HAARETZ.CO.IL/ARCH

הארץ
לא מה שחשבת